

VLADIMIR KECMANOVIĆ

**Kao u
sobi sa
ogledalima**

■ Laguna ■

Copyright © 2017, Vladimir Kecmanović
Copyright © ovog izdanja 2017, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

**Kao u
sobi sa
ogledalima**

SADRŽAJ

Turska vaza	9
Zli vojnik Matjaž	17
Be-em-ve, hekler i zidovi koji se ruše.	19
Bajka	51
Rileks.	67
Poslednji performans	71
Gavro Ferdo i ujko partizan	99
Grada Surla	129
Kao u sobi sa ogledalima.	145
Grudva.	163
Masanaki	173
Ratne igre	191
Prsti	199
Iz praha	205
<i>O piscu</i>	217

TURSKA VAZA

Ivu

Zagledan u tursku vazu – osmehivao se.

Prostorija je bila mračna.

Samo on je bio osvetljen. Kao u pozorištu.

Sedeo je u fotelji. Vaza je stajala na stolu.

Na vratu mu je bila leptir mašna.

Na ramenima – frak.

Kada je progovorio, glas mu je bio unjkav.

Nisi mnogo domišljat, rekao je. Još samo nedostaje da me vidiš u crno-beloj tehnici, pa da maštu pošalješ u banju.

A šta ćemo s vazom, upitao sam.

A, da, rekao je. Toga si se lepo setio.

Kombinacija mašte i porodičnog predanja, rekao je.

I još:

S merom, a starinski. I još:

Kao da si ti meni, a ne ja tebi – došao u san.

A to što si rekao da maštu pošaljem u banju, pitao sam.
Prilagođavanje epohi i jeziku književnog lika...

To što ti ne bi upotrebio banju kao metaforu, rekao je – ne znači da bih je ja upotrebio.

A što se epohe tiče, rekao je – i to je, onako, na prvu loptu.

Onda je podigao obrve.

I rekao:

Na prvu loptu?!

A onda je, nekoliko puta, prekorno odmahnuo glavom.

O, pa, rekao sam. Baš smo na *ti*.

Nasmejao se.

I rekao:

Ti si prvi počeo. Rekao sam:

Ja?!

Rekao je:

O tome govorim.

Hoćeš da kažeš da mi se nikada ne bio obratio sa *ti* da nisi plod moje mašte?

Ćutao je.

Nećeš da odgovoriš, upitao sam.

Nikada nisam govorio više nego što je neophodno, rekao je.

Još jedan stereotip, rekao sam.

I gore od toga, rekao je. Čovek koji ne govori više nego što je neophodno to nikada ne bi saopštio.

Ćutao sam.

Ćutao je.

A onda, ja:

Kao vezir koji je ostavio most bez natpisa.

A on:

I kao mladić osenčen mišlju o smrti.

I još:

Zvučiš kao učesnik nekog simpozijuma o mom liku i delu.

Kao autor jedne od bezbroj knjiga o tebi koji ponavlja jedno te isto, rekao sam.

Eto, rekao je – opet preterano objašnjavanje. Opet višak reči.

Podigao je glas i namrštio se.

Staviš mi u usta jednu delimično duhovitu i prilično istinitu misao, a onda sve upropastiš nepotrebnim dodatkom, rekao je.

Ni u tvojim knjigama ne manjka viškova, rekao sam.

Na lice mu se vratio blag osmeh.

To je nesumnjivo, rekao je. Ali, to ne sme da ti bude opravdanje.

I još:

Samo nemoj da mi pričaš kako to niko osim tebe ne primećuje.

I to ne zato što zvuči hvalisavo, rekao je. Svakako te niko ne čuje.

Nego zato, rekao je, što bi dobio još jedan višak.

Onda je nestao.

Zajedno s foteljom, vazom i stolom.

Ostao je samo zid.

A na zidu se pojavila jedna tužna kuća.

Onda je i kuća iščezla.

A unjkav glas se ponovo javio.

Ćutiš kao vezir, rekao je.

I dalje sam ćutao.

Kuća jeste tužna, rekao je. Ali to ne može tako da se kaže.

Osim u pesmi, rekao je.

Zaustio sam da kažem:

Znači, kad si nevidljiv, čitaš mi misli.

Ali zaustavila me je misao:

Ne moraš da govoriš, i tu sam pročitao.

A onda:

Siva kuća pod oblačnim nebom, s jednim malim prozorom, prekrivenim kapidžikom – tako treba da se kaže.

Nisam video ni nebo ni kapidžik, rekao sam.

Opet je sedeo, u fotelji i u fraku.

Osvetljen, kao u pozorištu.

Zagledan u tursku vazuu.

Pitao je:

A za šta ti služi mašta?

Ćutao sam. Kao vezir.

Ćutao je i on.

Ne mogu da mislim i govorim za obojicu, rekao sam.

Slegao je ramenima.

I rekao:

Kad si me već obukao u frak – hajde, pitaj.

Upitao sam:

Misliš – kako si se osećao na dodeli?

Ne pravi se blesav, rekao je.

Fon Ribentrop, rekao je – jasno je zbog čega si me ofarbao.

Stvarno si time opsednut, rekao sam.

Ja ili ti, pitao je.

Rekao sam:

Koliko sam čuo – ti.

Dok sam bio živ – možda, rekao je.

Morao sam da budem opsednut, zbog opsednutosti drugih, rekao je.

Živ čovek, nažalost, mora da bude opsednut tuđim opsesijama, rekao je. Ne bi li sačuvao živu glavu.

I još:

Ali sada, više – ne.

A opsednutost stidom zbog nekadašnje opsednutosti, pitao sam.

Rekao je:

Možda.

Svetlost je postajala mutna.

Počeo je da se gubi u izmaglici.

Počeo sam da govorim brzo, uplašen da će nestati pre nego što stigne da odgovori.

A ta vaza, pitao sam, da li si je stvarno gledao satima?

I još:

I da li je stvarno bila turska?

I još:

I da li je stvarno bila vaza?

Siguran sam: u izmaglici sam nazreo osmeh koji postaje tužan.

Beznadežno tužan.

Tužniji od tužne kuće. Sa sivim nebom i kapidžikom ili bez njih.

I siguran sam – pre nego što je osmeh iščezao – čuo sam beznadežno tužan glas:

Zašto pitaš kad znaš da ne mogu da ti odgovorim?

ZLI VOJNIK MATJAŽ

Vojnik Matjaž se, u komarni kasarne, kada dežurni nije bio tu, fotografisao go, sa oprtačima, simulirajući gej-militari-sm scenu.

U uniformi JNA, svirao je gitaru u centru grada i u kartonsku kutiju prikupljao priloge prolaznika.

Takođe u uniformi, i takođe u gradskom centru, naočigled prisutnih građana preturao je po kontejnerima i jeo komade buđavog hleba.

Na postrojavanje je, često, umesto u čizmama, dolazio u papučama.

Većina vojnika smatrala je da je vojnik Matjaž lud. Obrazovaniji su tvrdili da je performer.

Najobrazovaniji su nalazili da je i peformer i lud.

Zastavnik Borče, kapetan Osman i kapetan Slobodan ponavljali su kako bi vojnika Matjaža trebalo poslati na vojni sud.

Ono, Slovenci znaju bit pičke, al su bar disciplinovani, govorio je kapetan Osman. A šta je ovo!?

Kapetan Slobodan je na te reči sa odobravanjem klimao glavom. I dodavao kako Matjaža vojni sud ne bi mimoišao da nije sve otišlo u pizdu materinu.

Kad nismo devetog marta pobili ona govna na Trgu republike, govorio je, onda svaki Matjaž radi šta mu padne na pamet.

Kapetan Osman se slagao sa mišljenjem da je devetog marta trebalo pobiti govna. Ali se nije izjašnjavao po pitanju da li je sve otišlo u pizdu materinu.

Zastavnik Borče je, samo, zabrinuto vrteo glavom.

Onda je u Sloveniji pripucalo i Slovenci su počeli da beže kući.

Svakog dana, nestajao je barem po jedan.

Svakog dana, kapetani Osman i Slobodan pred strojem su držali pridike o izdaji, naglašavajući kako će ne samo begunci nego i oni za koje se utvrdi da su im pomagali – a sumnjivi su bili svi – pre ili kasnije da plate.

I svakog dana su zastavnika Borčeta pitali šta je sa njegovim Matjažom.

Još je tu, slegao je ramenima zastavnik Borče.

Zapalio moj ćata Jernej, vajkao se kapetan Slobodan. Primeran, poslušan vojnik, a taj tvoj idiot ispade heroj!

Zbriso moj desetar Ciril, kom bi krvi dao, širio je ruke kapetan Osman. Ne znam šta čeka taj tvoj.

A onda je, jednog jutra, komandant kasarne pročitao naredbu Vrhovne komande, kojom se vojnici iz Slovenije oslobađaju daljeg služenja vojnog roka.

Pošto je naredbu pročitao, održao je govor kojim je tu naredbu pokušavao da objasni, a iz kog niko ništa nije uspeo da shvati.

Narednog jutra, šaćica vojnika Slovenaca, koliko ih je u kasarni ostalo, krenula je stopama svojih nacionalno svesnijih sunarodnika.

Pošto su Slovenci ispraćeni, naređeno je postrojavanje.

A na postrojavanju se, u vodu zastavnika Borčeta, uredno obučen, utegnuto i podšišano, pojavio vojnik Matjaž.

Šta će onaj tamo i šta radi onaj tamo, uglas su zastavnika Borčeta pitali kapetani Osman i Slobodan.

Neće da ide kući, prošaptao je zastavnik Borče, kao da se izvinjava.

Onda su kapetani prišli vojniku Matjažu i zagledali se u njega, kao u čudo.

Kurva prasica, raportirao je vojnik Matjaž. Matjaž nije pičkou!

Ni godinu dana kasnije, dok dobrovoljac zelenih beretki Osman bude komandovao masakrom kolone JNA u povlačenju, dok kapetan JNA Slobodan bude pokušavao da deblokira kolonu koja je već masakrirana i dok potpukovnik makedonske armije Borče bude organizovao *združene* vežbe svoje mlade armije sa snagama NATO pakta – ni mnogo godina kasnije, dok penzionisani pukovnik Osman bude držao govore na demonstracijama ratnih veterana protiv nebrige bošnjačkih vlasti, penzionisani potpukovnik Slobodan trenirao dokonjake koji se igraju rata, a penzionisani potpukovnik Borče organizovao barijade na liniji razgraničenja sa makedonskim Albancima – ova trojica neće shvatiti šta je tog jutra vojnik Matjaž hteo da im kaže.

BE-EM-VE, HEKLER I ZIDOVI KOJI SE RUŠE

Uspomeni na Slavu Grubačića

I tog leta Periša je stigao na motoru.

Motor je bio dva puta veći nego prošle godine. I bar četiri puta veći nego prethodne.

Kada je stigao ispred kuće, podigao se na zadnji točak.
I zabrundao.

A onda je, uz žestoku škripu, naglo zakočio.

I na asfaltu ispred kuće ostao je crn trag.

Komšije su počele da se pomaljaju iz okolnih dvorišta.

A Periša je skinuo kacigu.

Šta je bilo, seljaci, viknuo je. Smrdite u ovoj vukojobini, nemate pojma sta se u svijetu dešava!

Kaciga je bila crvena.

I Perišino lice bilo je crveno.

Kao da iza zida srušene kuće, na podnevnom suncu, puca na neprijateljske rovove.

Jok, čekamo tebe da nam objasniš, rekao je komšija Milan.

I lice komšije Milana bilo je crveno.

Kao da na klupi minhenske pivnice ispija četrnaestu kriglu bavarske ječmene tečnosti.

Periša se podrugljivo nasmejao.

Zavukao je ruku u prtljažnik motora.

I – i izvukao komad cigle obložene malterom.

Gledajte, papani, viknuo je. Komad Berlinskog zida! Pao Berlinski zid, alo! Komunizam kaput!

Pao je zimus, rekao je komšija Stojan. A mi čekali sve do ljeta da nas ti o tome obavijestiš!

Ako je komunizam kaput, onda smo i mi kaput, rekao je komšija Ejub.

Bez komunizma, rekao je, nema ni nas ni Jugoslavije.

A bio je namrgođen, zabrinut i odlučan.

Kao da na glavu stavlja zelenu beretku, a u ruku uzima kalašnjikov, otet iz zarobljene kasarne Jugoslovenske narodne armije.

Jebo te komunizam, Ejube, rekao je komšija Edin. Biznis, jarane!

Uvozi, izvozi, trange-frange, rekao je. Ništa tvoja fabrika koja se raspada, ništa hljeba i paštete.

Balantajn i marlboro, rekao je. Ništa brlja i drina bez filtera.

Dojče marke, koke, to je život, rekao je.

A lice mu je bilo ozareno.

Kao da za volanom sportskog kabrioleta, sa plavokosom Berlinkom Hildom na sedištu do sebe i više od pola miliona maraka u Hildinoj torbi, iza leđa ostavlja državnu granicu.

Daću ja tebi koke, majmune jedan, rekla je komšinica Sanela.

A lice joj se iskrivilo u istovremeno uplašenu i besnu grimasu.

Kao da joj je Edin upravo saopštio kako je u poslu sa stranim cigaretama upao u dugove, kako mora da beži u inostranstvo, i kako će, da bi sebe i decu spasila od opasnih uterivača, morati hitno da se razvede.

Ili – kao da je od komšinice Mirele upravo saznala kako je njen sveže razvedeni suprug pre mesec dana viđen u Cirihu, zagrljen sa Selmom, pevačicom iz lokalne kafane, koja je bez traga nestala otrlike u isto vreme kada i on.

Periša je komad Berlinskog zida spustio na zemlju pored ograde.

I rekao:

Vid Edina što je napredovo! Ne znam šta tražiš ovde, kad si skonto neke stvari. Pakuj se i ajd sa mnom u Švabiju.

Kakva Švabija, rekao je Edin. Kad nisam išo ranije, šta ću sad? Saće ovde bit prava Švabija.

Pametan ćoek, rekao je, reaguje u skladu sa situacijom.

A usne su mu se iskrivile u lukav osmeh.

Kao da je u zagrljaju ljubavnice Selme, sa potvrdom da je razveden, iza leđa ostavio suprugu Sanelu, decu, propali posao, Balkan, uterivače i dugove.

Ili – kao da je u zagrljaju ljubavnice Hilde, iza leđa ostavio ljubavnicu Selmu, uterivače, dugove, Švajcarsku

i propalu kafanu koju je tri godine ranije, sa Selmom, u Švajcarskoj otvorio.

Ivica, sin komšije Martina, zajašio je motor.

Jebo majku, kakva makina, rekao je.

I bio je ozareniji od Edina. I rumeniji od Periše.

A onda je važno nabrao obrve.

Kao da leži u rovu i preko nišana posmatra neprijateljske položaje.

I rekao:

Samo da je harli umjesto jamaha.

Joj, ne seri, mali, rekao je Periša. S harlijem jamahi ne možeš prić ni na puškomet.

Ne znam za harli, rekao je Adnan, sin komšije Ejuba, al bem ve je bem ve.

I pritom je značajno odmahnuo glavom.

Kao da kaže:

Dobar je uzi, al hekler je hekler.

Dobro je, stručnjaci, rekao je Periša i iz džepa izvadio novčanicu od stotinu nemačkih maraka. Hajd, trč do Omera i dones pive.

Ko će donijet pive za volke pare, uglas su povikali Ivica i Adnan.

Nek vam Omer zaračuna i stavi gajbe da se hlade, rekao je Periša. A vi donoste jednu po jednu.

Tako su tom danu, okupljene oko Perišinog motora, komšije ugledale kraj.

Kada je zatvorio prodavnicu, pridružio im se i Omer.

Zagrlio je Perišu.

Potapšao jamahu.

A onda je, na ogradu komšije Stojana, Perišinog oca, spustio ključeve.

Seo na komad Berlinskog zida, ostavljen pored ograde.

I rekao:

Donoste pive koliko hoćete, ja se vala više ne dizo.

Što jest, jest, rekao je Periša. Valjda ovđe ima i neko mlađi.

Pa je prstom pokazao ključ.

I rekao Adnanu i Ivici:

Ajmo, momci, malo fiskulture.

Do kasno u noć Adnan i Ivica su donosili nove i nove gajbe piva.

A prazne pivske flaše su se gomilale.

Periša je ponavljao:

Koje je ovo sranje?! Da dođete u Švabiju, pa da vidite šta je piva!

A komšija Milan:

Jebala te švapska piva, meni bolja od ove ne treba!

Starije komšije nagovarale su mlađe da idu na spavanje.

A onda su, ne uspevši da ih nagovore, teturajući se odlazili.

Kada su se slededećeg dana probudili u kasno popodne, najdoslednijim učesnicima pijanke trebalo je vremena da se sete zašto im je u glavama tako mutno i gde su i kako proveli prethodnu noć.

Češkajući se iza ušiju, izlazili su iz svojih kuća i dolazili na put pred kućom komšije Stojana, kako bi utvrdili je li ono čega se kroz maglu sećaju bilo java ili san.

Na putu su i dalje stajale prazne pivske boce.

I opušci.

Na asfaltu je ostao crn trag Perišine jamahe.

Jamaha je stajala u dvorištu.

A pored jamahe je stajao komšija Stojan.

Besno je odbijao dimove.

I psovao sina Perišu.

Probisveta koji po Nemačkoj *prodaje zjale*.

I koji, kada se smiluje da svrati kući, umesto da sedi sa starom majkom, na ulici pijanči sa besposličarima.

Pa mu, pijanom, ne pada na pamet ni da motor utera u dvorište.

Nego mu on, Stojan, njegov glupi otac, motor sklanja sa ulice.

Umesto da ga ostavi, da ga lopovi odvezu.

Kada već nije bio dovoljno pametan da mu prvi motor sa kojim se pojavio polije benzinom i zapali.

I za uši ga odvuče u kuću. I natera ga da se prihvati knjige.

A kada bi ugledao nekog od komšija koji bi se dogegao na put ispred njegove kuće, kao zločinac na mesto zločina, Stojan bi počeo da viče:

Šta je, barabe?! Šta blenete?! Prihvatite se posla! Čistite to ruglo koje ste napravili!

Tako je vikao i psovao sve dok se iz kuće nije pojavila komšinica Ruža.

I odvukla ga u kuću.

A onda je, češkajući se iza uha, iz kuće izašao Periša.

Podbuo i blesavo osmehnut.

Kao da se sprema da – u točkovima be-em-vea od hiljadu kubika – preko granice preveze kilogram heroina.

Prišao je ogradi. I počeo da se grohotom smeje, zagledan u rusvaj koji su učesnici pijanke iza sebe ostavili.

Onda se na trenutak zagledao u crn trag naglog kočenja na asfaltu.

Pa se trgao. Podigao obrve.